

Dariusz Stępkowski

VII międzynarodowa konferencja naukowa "Einheimische begriffe" und disziplinentwicklung (Essen, 20-22 marca 2013 r.)

Forum Pedagogiczne 2, 193-198

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DARIUSZ STĘPKOWSKI

UKSW, Warszawa

**VII MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA
„EINHEIMISCHE BEGRIFFE”
UND DISZIPLINENTWICKLUNG
(ESSEN, 20-22 MARCA 2013 R.)**

Tym razem International Herbart-Association (IHG) wybrało na miejsce swojej, odbywającej się co dwa lata, konferencji Uniwersytet Duisburg-Essen z siedzibą w Essen (Niemcy). Na spotkanie przybyło trzydziestu pedagogów-naukowców z Austrii, Belgii, Chorwacji, Francji, Japonii, Niemiec, Polski, ze Szwajcarii i z Ukrainy. Temat obrad w przekładzie na język polski brzmiał: „*Rodzime pojęcia*” i *rozwój pedagogiki jako dyscypliny naukowej*.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał dziekan Wydziału Pedagogicznego miejscowego Uniwersytetu – Horst Bossong. Po nim głos zabrał przewodniczący IHG, Elmar Anhalt, który podziękował członkom towarzystwa za przybycie. W następnej kolejności wystąpiła kierownik Katedry Historii Myśli Pedagogicznej i przewodnicząca komitetu organizacyjnego konferencji – Rotraud Coriand. Zapoznała ona zebranych z celami Ośrodka Badań nad Międzynarodową Recepcją Herbartyzmu (*Arbeitsstelle für Internationale Herbartianismusforschung*), który przed dwoma laty powstał na Uniwersytecie w Essen.

Podczas trzech dni konferencji wygłoszono dwadzieścia jeden referatów. Obrady były podzielone na trzy sesje tematyczne, które następowały po sobie, a mianowicie: (1) „*Rodzime pojęcia*” *pedagogiki w perspektywie historycznej i/lub systematycznej*, (2) „*Rodzime poję-*

cia” dyscyplin współpracujących z pedagogiką i (3) „Rodzime pojęcia” pedagogiki w odniesieniu do dyscyplin z nią sąsiadujących.

Sesja poświęcona analizie historycznych i systematycznych perspektyw „rodzimych pojęć” pedagogiki rozpoczęła się bezpośrednio po uroczystej inauguracji. Jako pierwszy wystąpił przewodniczący IHG, Elmar Anhalt z Uniwersytetu w Bernie (Szwajcaria). Temat jego referatu brzmiał: *Bildsamkeit – Bildung – Erziehung (Ukształcalność – kształcenie – wychowanie)*. Prelegent wychodząc od autorskiej definicji ukształcalności, w której główny akcent pada na kompleksowość relacji wychowawczych, przekonywał, że oba następne pojęcia – kształcenie i wychowanie – są terminami naukowymi, które zawdzięczają swoje istnienie rozwojowi refleksji pedagogicznej. W takim układzie ukształcalność tworzy fundament, na którym wznosi się gmach pedagogiki naukowej.

Następnym referentem był Jörg Schlömerkemper z Uniwersytetu we Frankfurcie nad Menem (Niemcy). Osłą jego wystąpienia było pytanie zawarte w temacie: *Heimisch und heimlich?*, któremu towarzyszyło dopowiedzenie: *Über die Vieldeutigkeit pädagogischer Grundbegriffe und ihre Beziehungen zueinander*. O ile to ostatnie można dość łatwo przetłumaczyć na język polski (*Rozważania na temat wieloznaczności podstawowych pojęć pedagogicznych i ich wzajemnych odniesień*), o tyle prawie niemożliwe jest oddanie w naszym języku gry słów z tytułowego pytania (*Oswojone i ukryte?*). Zdaniem prelegenta, bez przerwy formułowany postulat precyzyjnego definiowania pojęć pedagogicznych jest w zasadzie niemożliwy do wypełnienia. Wieloznaczność jest bowiem ich specyficzną właściwością. Wynika to stąd, że rzeczywistość wychowawcza, do której się one odnoszą, podlega nieustannym przekształceniom. Jako nauka pedagogika ma za zadanie z jednej strony śledzić dokonujące się zmiany, z drugiej natomiast dostosowywać do nich swój potencjał terminologiczny.

Tego popołudnia zostały wygłoszone jeszcze dwa referaty. Oba dotyczyły wybranych pojęć współczesnej pedagogiki – nauki o wychowaniu. W pierwszym Cornelia Arend-Steinebach z Uniwersytetu Duisburg-Essen zanalizowała termin „standardyzacja”, w drugim Yesim

Kasap Cetingök z Uniwersytetu w Innsbrucku (Austria) skupiła się na pojęciu kompetencji. Potem odbyła się dyskusja, której moderatorem był Volker Kraft z Uniwersytetu w Kilonii (Niemcy).

Następnego dnia obrady rozpoczęły się dość wcześnie – o godz. 8.30. Przed południem kontynuowana była sesja tematyczna z dnia poprzedniego. Pierwsza wystąpiła Alexandra Schotte z Uniwersytetu w Jenie (Niemcy), która przedstawiła referat pt. *Pädagogik zwischen Autonomiebestrebungen und Anschlussbemühungen – das Encyclopädische Handbuch Wilhelm Reins und das Lexikon der Pädagogik unter Mitwirkung Otto Willmanns im Vergleich*, co w przekładzie na język polski brzmi: *Pedagogika między dążeniem do autonomii a usiłowaniami zachowania kompatybilności. Studium porównawcze Encyklopedii/Podręcznika Wilhelma Reina i Leksykonu powstałego przy współudziale Ottona Willmanna*. Jako druga głos zabrała Leonore Bazinek z Uniwersytetu de Rouen (Francja). Jej temat brzmiał: *Die politische Pädagogik Alfred Bäumlers. Legitime Weiterentwicklung Herbartscher Impulse oder Usurpation?*, który, przekładając na język polski, znaczył tyle, co: *Polityczna pedagogika Alfreda Bäumlera. Uzasadniona kontynuacja Herbartowskiego impulsu czy uzurpacja?* Referentka z niezwykłym entuzjazmem i znanstwem zaprezentowała swoje badania dotyczące wymienionego w tytule Alfreda Bäumlera, który przełamał trwające kilkadziesiąt lat milczenie wokół pedagogiki Herbarta przez opublikowanie w 1941 roku artykułu o nim w *Internationale Zeitschrift für Pädagogik*. Nie byłoby w tym nic nadzwyczajnego, gdyby nie fakt, że Bäumler zaprezentował Herbarta jako prekursora wychowania nacjonalistycznego. Mówczyni z całą mocą przeciwstawiła się tej tezie i wydobyla powody, które skłoniły Bäumlera do tak niesprawiedliwej oceny oldenburczyka.

Tę część obrad zamknęło wystąpienie Valentyny Fedyayevej i Iriny Goshtanerovej, które przybyły do Essen z Uniwersytetu w Khersonie (Ukraina) i zaprezentowały temat *Herbarts Vielseitigkeit und totalitäre Systeme: Herbartrezeption in der ehemaligen Sowjetunion und der Ukraine*, to znaczy *Herbartowska wielostronność zainteresowań a systemy totalitarne. Recepcja myśli Herbarta w byłym Związku Radzieckim i na Ukrainie*. Tak jak poprzedniego dnia, po referatach odbyła się dys-

kusja. Tym razem kierował nią Klaus Klattenhoff z Uniwersytetu w Oldenburgu (Niemcy).

Po krótkiej przerwie na kawę powrócono do stołu obrad. Zebrani wysłuchali referatów z drugiego obszaru tematycznego, a mianowicie „*Rodzime pojęcia*” *dyscyplin współpracujących z pedagogiką*. Jako pierwszy głos zabrał Steffen Grosskopf z Uniwersytetu w Jenie (Niemcy), który omówił temat *Von der Berufsreife zur Ausbildungsfähigkeit*, to znaczy *Od dojrzałości zawodowej do kształcenia zawodowego*. Prelegent zaprezentował zebrany teoretyczny model badań, jakie prowadził w obszarze kształcenia zawodowego. Po nim wysłuchano referatu Claudii Pohlmann z Uniwersytetu w Hannoverze (Niemcy), której temat brzmiał: *Konzeption von Ethik-Bildung in der Erwachsenen-/Weiterbildung*, czyli *Koncepcja wychowania moralnego w edukacji dorosłych/permanentnej*. Po tych dwóch wystąpieniach ponownie odbyła się dyskusja, której moderatorką była Cornelia Arend-Steinebach z Uniwersytetu Duisburg-Essen.

Na obiad organizatorzy zaprosili uczestników do stołówki uniwersyteckiej. Potem kontynuowano obrady. Najpierw zabrał głos Nariakira Yoshida z Uniwersytetu w Hiroszimie (Japonia). Jego referat nosił tytuł *Die Herbartrezeption in der DDR-Didaktik – eine japanische Perspektive*, który w tłumaczeniu na język polski oznacza: *Recepcja myśli Herbarta w dydaktyce NRD z perspektywy japońskiej*. Głównym przedmiotem rozważań była analiza nielicznych śladów obecności Herbarta w dydaktyce Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Największe zainteresowanie słuchaczy wzbudziła jednak kwestia kontaktów między pedagogami wschodnioniemieckimi a japońskimi w latach 70. XX wieku. Po tym wystąpiła Rotraud Coriand, która przybliżyła temat *Von der (Unterrichts)Führung zum (Classroom)Management – die Wiederentdeckung des Zusammenhangs von Didaktik und Hodegetik?* Na język polski da się go przełożyć następująco: *Od kierownictwa dydaktycznego do (classroom)management. Ponowne odkrycie związku dydaktyki i hodegetyki?* Prelegentka skupiła się na wydobyciu podobieństw i różnic, zachodzących między Herbartowską ideą kierownictwa (*Führung*) a szeroko propagowaną we współczesnej edukacji koncepcją (*classro-*

om)management. Tym razem dyskusji po referatach przewodniczył Thomas Fuhr z Uniwersytetu we Fryburgu Badeńskim (Niemcy).

Po popołudniu przystąpiono do trzeciej sesji tematycznej – „*Rodzime pojęcia*” pedagogiki w odniesieniu do dyscyplin z nią sąsiadujących. Swoje referaty zaprezentowali najpierw: Ignazio Volpicelli z Uniwersytetu Tor Vergata w Rzymie (Włochy), Nadia Moro z Uniwersytetu w Mediolanie (Włochy) i piszący te słowa. Pierwszy referent, *notabene* znawca filozofii i pedagogiki Herbarta, omówił temat *Herbartianismus in Italien*, to znaczy *Herbartyzm we Włoszech*. Nadia Moro zajęła się zagadnieniem *Das Heildunkel einheimischer Begriffe. Der wissenschaftliche Ort der Pädagogik in Herbart System der Philosophie*, czyli tłumacząc na język polski *Światłocień rodzimych pojęć pedagogiki. Naukowe miejsce pedagogiki w systemie filozofii Herbarta*. Mój temat zaś brzmiał: *Die „einheimischen Begriffe” und die „Methode der Beziehungen”*, co po polsku oznacza „*Rodzime pojęcia*” a „*metoda związków*”. Za uporządkowany przebieg dyskusji był odpowiedzialny ponownie Klaus Klattenhoff.

Na zakończenie drugiego dnia konferencji odbyło się uroczyste rozstrzygnięcie rozpisanej przed rokiem konkursu dla młodych naukowców i wręczenie ufundowanej przez zarząd IHG nagrody w formie dofinansowania do kosztów publikacji książkowej. Zwyciężczynią pierwszej edycji konkursu została Claudia Gerdenitsch z Uniwersytetu w Wiedniu (Austria). Potem członkowie IHG zebrałi się na walnym zjeździe, podczas którego przeprowadzone zostały wybory zarządu. W jego składzie znaleźli się: Rotraud Coriand (przewodnicząca), Elmar Anhalt (zastępca przewodniczącej), Klaus Klattenhoff (skarbnik), Alexandra Schotte (sekretarz) i Volker Kraft (członek).

Przed południem ostatniego dnia konferencji odbyły się dwa spotkania tematyczne. W pierwszym wystąpili Jean-Luc Patry i Victoria Präauer, oboje z Uniwersytetu w Salzburgu (Austria). Wspólnym tematem tych dwóch prelekcji była Herbartowska idea taktu pedagogicznego, z tą różnicą, że Patry przedstawił ją od strony teoretycznej, natomiast Präauer skupiła się na prezentacji badań empirycznych, które prowadziła w ramach pracy dyplomowej.

Po przerwie na kawę wystąpił Markus Delmann z Uniwersytetu w Hagen (Niemcy), który zaprezentował temat *Impulse der Open Education Bewegung für die Weiterentwicklung des Bildungsbegriffs*, co da się przetłumaczyć na język polski jako *Impulsy pochodzące z ruchu „Open Education” w odniesieniu do rozwoju pojęcia kształcenia*. Po nim zebrani wysłuchali Hansa-Jürgena Lorenza, który omówił temat *Die Bedeutung des Experimentierens im Lehr-Lernprozess bei Herbart*, po polsku oznacza to *Znaczenie eksperymentowania dla procesu nauczania-uczenia się u Herbart*. Jako ostatni w tej części zabrał głos Steffen Schlütter z Uniwersytetu Koblenz-Landau (Niemcy), który mówił na bardzo aktualny temat – *Über die Freiheit des Kindes nach Herbart*, czyli *O wolności dziecka według Herbart*. Dyskusji przewodniczyła znów Cornelia Arend-Steinebach.

Trzydniowe obrady zwieńczył wykład wieloletniego przewodniczącego IHG, Klause Prange zatytułowany *Überlegungen zur operativen Begründung der einheimischen Begriffe der Pädagogik*, to znaczy *Rozważania na temat operatywnego uzasadnienia rodzimych pojęć pedagogiki*.